

TENDINȚE ÎN ABORDAREA ȘTIINȚIFICĂ A CATEGORIEI DE VINOVĂȚIE ÎN DREPTUL CONTRAVENȚIONAL

Viorica URSU, doctorandă, ULIM¹

Recenzent: Ion POSTU, doctor în drept, conferențiar universitar, ULIM

The justification of the legal liability of the offender's guilt is a basis for the legal liability, being generally agreed that the implementation of the liability in the absence of the element of the guilt, would annihilate the educative function, which is one of the functions of the recognized legal liability. The study of the problem of guilt has revealed the extreme diversity of approaches in relation to the definition of the concept of guilt and the clarification of its relationship with the special elements of the legal intention's composition, as well as a thorough approach of this concept in the diversity of branches of law.

Key-words: legal liability, guilt, contravention, legal guilt, intention, imprudence.

*Fundamentarea răspunderii juridice pe vinovăția autorului faptei reprezintă unul din temeiurile răspunderii juridice, fiind în general acceptat că aplicarea răspunderii în lipsa elementului vinovăției, ar anihila una din funcțiile recunoscute răspunderii juridice, funcția educativă. Studiul problemei vinovăției a relevat diversitatea extremă a abordărilor față de definiția conceptului de vinovăție și clarificarea relației sale cu elementele aparte ale componenței faptei ilicite, dar și o abordare minuțioasă a acestui concept în diversitatea ramurilor de drept. **Cuvinte-cheie:** răspundere juridică, vinovăție, contravenție, vinovăția contravențională, intenția, imprudența.*

Este demonstrat faptul că vinovăția în calitate de concept există în drept, religie, morală, psihologie, filosofie². Totodată, s-a văzut că acest concept are și o dinamică în evoluție sa.

În drept, acest concept se încearcă a fi definit de fiecare ramură în parte. Din acest motiv, o generalizare sau o unificare a conceptului pare o misiune dificilă din punct de vedere teoretic. Adică, există diferențe semnificative la interpretarea naturii vinovăției în unele ramuri ale științelor juridice, deși, aparent, ar fi mai corect să vorbim doar despre anumite nuanțe, particularități ale vinovăției care decurg din specificul obiectului de reglementare juridică.

Potrivit teoriei juridice, vinovăția sau latura subiectivă ca element constitutiv al ilicitului ar putea fi definită ca o stare subiectivă a individului, o aptitudine psihică

1 Ursu Viorica este lector superior, magistru în drept la Universitatea Tehnică din Moldova.

2 Viorica Ursu, Evoluția conceptului de vinovăție cu valoare juridică în teologie și filosofie, în contextul istoric. În *Legea și viața* nr. 9, 2015, pag. 37-44

liber exprimată față de fapta sa ilicită și urmările ei, faptă care prezintă un grad de pericol social, precum și reprezentarea greșită în plan intelectual a relației cauzale dintre actul de conduită și rezultatul material datorat acestui act sau, deși nu a avut reprezentarea faptelor și urmărilor, a avut posibilitatea reală a acestei reprezentări³.

În materia dreptului contravențional este statuată regula că faptele încadrate în noțiunea de contravenție sunt mai ușoare. Adică faptele contravenționale sunt mai puțin periculoase pentru societate decât infracțiunile. Totuși, în materie de probațiune, regulă generală este, că urmează a fi aplicate aceleași proceduri. În același timp, putem observa că prevederile Codului contravențional sunt mult mai laconice decât cele ale Codului de procedură penală în privința reglementărilor procedurale.

În contextul descris, se poate menționa că dreptul contravențional abordează problema vinovăției mult mai laconic, deși, ca și în dreptul penal, domină așa-numita abordare „psihologică” a înțelegerii vinovăției. Posibil, acest lucru poate fi explicat printr-o anumită similitudine a contravențiilor administrative și a infracțiunilor penale. În teoria dreptului contravențional, vinovăția în mod tradițional se examinează ca un element al componenței contravenției administrative și, în general, este caracterizată la fel ca și vinovăția în dreptul penal.

Natura juridică a răspunderii contravenționale se manifestă, în primul rând, prin faptul că ea:

- 1) este o răspundere legală;
- 2) are o autonomie instituțională și funcțională;
- 3) este individuală și personală;
- 4) se bazează pe criteriul vinovăției.⁴

Așadar, în cadrul dreptului contravențional la fel ca și în dreptul penal o trăsătură distinctă și importantă pentru constatarea contravenției este vinovăția.

La fel ca orice altă formă a răspunderii juridice, răspunderea pentru contravenții, trebuie fundamentată, în fiecare caz în parte, pe existența unei vinovății a făptuitorului. În general, atât dreptul românesc⁵, cât și cel autohton⁶ (moldovenesc) nu au acceptat, în nici una dintre formele răspunderii juridice, conceptul răspunderii obiective, adică al unei răspunderi deduse exclusiv din materialitatea faptei săvârșite, chiar dacă aceasta ar avea caracter antisocial, făcându-se abstracție de existența vinovăției.

Caracterul autonom al răspunderii pentru contravenții impune deci o teoretizare aparte a unei vinovății specifice, cu o altă motivație și o altă semnificație socio-juridică decât cea a vinovăției penale construite pe intenție (directă sau indirectă) ori culpă. Natura juridică a faptei contravenționale fiind alta decât cea proprie infracțiunii,

3 D. Baltag, Teoria generală a dreptului, Curs universitar, Tipografia Centrală, Chișinău 2010, pag. 164

4 Elena Comarnițcaia, Răspunderea contravențională ca modalitate a constrîngerii statale în domeniul asigurării ordinii de drept. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012, pag.49

5 M.A. Hotca, Drept contravențional: partea generală. București: Editas, 2003, pag. 300

6 Sergiu Furdui. Dreptul contravențional. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 95

este logic ca vinovăția contravențională să se fundamenteze pe alte categorii juridice decât ale intenției și culpei, instituții juridice ale dreptului penal substanțial⁷.

Prin urmare, dacă nu poate fi o răspundere obiectivă și nici nu poate fi bazată pe existența unei intenții sau culpe, vinovăția contravențională trebuie să izvorască dintr-o realitate proprie a faptei aflate într-un raport de cauzalitate cu conduita autorului unei fapte contravenționale.

Deosebirea dintre comportamentul civic general și cel care ar putea genera răspunderea contravențională constă în faptul că cel de-al doilea este impus întotdeauna printr-o prescripție normativă legală, care avertizează persoana fizică asupra necesității adoptării unei conduite general convenabile, ceea ce îi conferă acesteia caracterul de obligație socială și legală. De aici rezultă două consecințe importante pentru starea de legalitate în domeniul contravențional: mai întâi, norma de comportament trebuie să preexiste oricărei norme legale de sancționare contravențională și, în al doilea rând, norma de sancționare devine activă numai în cazul nerespectării normei de comportament la care ea se referă⁸. Promovarea unei astfel de viziuni asupra vinovăției contravenționale urmărește nu atât o separare cât mai etanșă a răspunderii pentru contravenții de răspunderea penală, cât mai ales asigurarea unui cadru adecvat unei funcționalități mai directe a formei de manifestare socio-juridică a mecanismului propriu de exteriorizare în mediul social. O asemenea etanșeitate nici nu ar fi posibilă, deoarece abordarea în acest mod a problemelor nu exclude, după cum se va vedea, orice semnificație și orice valorificare, atât în cadrul general al acestora, cât și în cadrul analizei concrete a conceptului vinovăției contravenționale, a elementelor intenționale sau culpabile în săvârșirea contravenției.

Gradul de vinovăție a făptuitorului nu are, în principiu, nici un rol în stabilirea răspunderii civile, deoarece măsura acesteia este dată de cuantumul prejudiciului suferit de păgubit, nu de condițiile de personalitate ale păgubitorului. Gradul de vinovăție poate avea relevanță doar în cazul în care fapta ilicită este săvârșită de mai multe persoane, situație când fiecare dintre ele va fi ținută solidar cu celelalte la dezdăunare⁹. În ceea ce privește răspunderea contravențională, aceasta nu poate avea loc fără prezența laturii subiective. Latura subiectivă — ca element al conținutului constitutiv al contravenției — se referă la aptitudinea psihică a făptuitorului față de fapta săvârșită și consecințele ei. Elementul principal al laturii subiective este vinovăția și formele ei. În cazul unor contravenții, pentru completarea laturii subiective, în textele de incriminare a acestora sunt prevăzute și alte condiții referitoare la scop și la motiv.

7 Elena Comarnițaia, Răspunderea contravențională ca modalitate a constrîngerii statale în domeniul asigurării ordinii de drept. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012, pag. 50-51

8 Elena Comarnițaia, Răspunderea contravențională ca modalitate a constrîngerii statale în domeniul asigurării ordinii de drept. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012, pag. 51

9 D. Baltag, Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: F.E.P. „Tipogr. Centrală”, 2007, pag 278

Fără vinovăție nu există componența contravenției, deci lipsește temeiul juridic pentru aplicarea pedepsei contravenționale. Forma vinovăției — comiterea premeditată a contravenției sau comiterea contravenției din imprudență — contribuie la realizarea principiului individualizării pedepsei contravenționale și cu mult mai rar, la calificarea juridică corectă a faptei antisociale comise. De regulă, aceasta are loc atunci când trimiterea la forma vinovăției se conține în însăși dispoziția normei materiale a dreptului contravențional. De exemplu: art. 49 alin. (2) CC al RM, art. 78 CC al RM, art. 93 alin. (2) CC al RM, art. 104, 126, 129 CC al RM¹⁰.

Deoarece legislația contravențională nu definește vinovăția aceasta nu poate avea alte forme și modalități decât cele stabilite de legea penală. Conform art.19 CP al României¹¹, există vinovăție atunci când fapta care prezintă pericol social este săvârșită cu intenție sau din culpă. Contravenția este săvârșită cu intenție atunci când făptuitorul, prevede urmările faptelor sale și urmărește producerea lor prin comiterea acelei fapte (intenție directă), sau prevede rezultatul faptei sale și deși nu urmărește să se producă, acceptă posibilitatea producerii lui (intenția indirectă)¹².

La fel ca și în cazul infracțiunilor, contravenția poate fi comisă din intenție și din imprudență.

Conform prevederilor legale, constituie contravenție fapta — acțiunea sau inacțiunea — ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională¹³.

Din definiția dată de legiuitor observăm că o trăsătură distinctă caracteristică contravenției este fapta săvârșită cu vinovăție, concept ce se raportează la atitudinea psihică a persoanei.

Simplă constatare a prevederii faptei social periculoase în legea contravențională nu este suficientă pentru calificarea acesteia drept contravenție. O asemenea calificare poate fi dată numai în măsura în care fapta a fost săvârșită cu vinovăție. Atât acțiunea cât și inacțiunea social periculoase prevăzute în lege trebuie să reprezinte o manifestare psihică conștientă și volitivă a persoanei. Făptuitorul poate fi supus răspunderii contravenționale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție (art.14 din CC al RM)¹⁴.

Contravenția, ca orice faptă contrară ordinii de drept, constituie o manifestare a conduitei umane exteriorizată în cadrul social, adică o acțiune umană realizată sub controlul voinței și rațiunii, în condițiile în care făptuitorul avea libertatea de

10 V. Guțuleac, *Tratat de drept contravențional*. Chișinău: S. n., Tipografia Centrală, 2009, p. 113

11 Codul Penal al României din 17 iulie 2009. MONITORUL OFICIAL nr. 510 din 24.07.2009

12 Alexandru Țiclea, *Constatarea și sancționarea contravențiilor: Teorie. Practica judiciară*. Anexe, București, Atlas Lex, 1996, pag.6

13 Codul contravențional aprobat prin Legea nr.218/24.10.2008 Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.36 din 16.01.2009, în vigoare cu data de 31.05.2009.

14 V. Guțuleac, *Tratat de drept contravențional*. Chișinău: S. n., Tipografia Centrală, 2009, 318 p.101

a alege această conduită negativă în raport cu ordinea de drept. Existența acestei posibilități de alegere, ca realitate obiectivă, fundamentează vinovăția subiectului care comite acțiunea respectivă¹⁵.

Intenția este cea mai răspândită formă a vinovăției atât în practica judiciară, cât și în legislație. Intenția directă se consideră numai în cazul în care o persoană care a săvârșit o contravenție își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile și le-a dorit. Intenția indirectă se consideră în cazul când persoana care a săvârșit contravenția își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile și a admis, în mod conștient, survenirea acestor urmări¹⁶.

Dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a contravenției, se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea sancțiunii contravenționale și care nu erau cuprinse de intenția persoanei care a săvârșit-o, răspunderea contravențională pentru aceste urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar consideră în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate, sau dacă persoana nu a prevăzut posibilitatea survenirii acestor urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. În consecință, contravenția se consideră intenționată¹⁷.

Imprudența, la rândul ei, are două forme: sineîncrederea și încrederea exagerată în sine. Se consideră că fapta este comisă prin imprudență, forma sineîncrederea atunci când persoana prevede caracterul social periculos al acțiunii sau inacțiunii sale, prevede consecințele social periculoase, însă nu le dorește și face tot posibilul pentru a le evita. În cazul sineîncrederii, persoana, prevăzând caracterul social periculos al faptei sale și consecințele acesteia (elementul intelectual), nu dorește survenirea urmărilor (elementul volitiv). Persoană comite o contravenție prin imprudență (forma neglijenței contravenționale) atunci când nu prevedea caracterul social periculos al acțiunii sau inacțiunii sale, însă a avut obligația și posibilitatea să le prevadă¹⁸.

Neglijența constituie unica formă a vinovăției în cazul în care persoana nu prevede caracterul social periculos al faptei¹⁹.

Descrierea intenției în Codul contravențional²⁰ combina cele două tipuri ale ei: directă și indirectă, iar descrierea imprudenței include neglijența și frivolitatea.

Structurile ambelor forme de vinovăție în Codul contravențional în general coincid cu structurile similare din Codul penal²¹.

15 Ibidem, pag. 101

16 V. Guțuleac., Drept administrativ, Chișinău, Cartier, 2013, pag. 545.

17 Vasile Botomei, Răspunderea administrativă: Aspecte practico-științifice în plan comparat — RM și România, Teză de doctor, Chișinău, 2013.

18 V. Guțuleac, Drept administrativ, Chișinău, Cartier, 2013, pag. 540

19 Ibidem, pag. 540

20 Codul contravențional aprobat prin Legea nr.218/24.10.2008 Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.36 din 16.01.2009, în vigoare cu data de 31.05.2009.

21 Codul penal al Republicii Moldova aprobat prin Legea Republicii Moldova 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, 128-129/1012.

Principala diferență este că, în dreptul contravențional sunt delimitate numai formele de vinovăție, iar delimitarea ulterioară a formelor în tipuri nu este realizată.

Similitudinea formulărilor legislative ale formelor de vinovăție este determinată prin coincidența caracteristicilor importante de conținut ale momentelor intelectual și volitiv. Cât în legea contravențională, atât și în legea penală vinovăția reprezintă atitudinea conștient-volitivă a subiectului față de faptă și consecințele ei.

Cu toate acestea, pe lângă asemănări există și diferențe, care ies la iveală la compararea definițiilor concrete. Astfel, dacă, ca urmare a săvârșirii cu intenție a contravenției se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea sancțiunii contravenționale și care nu erau cuprinse de intenția persoanei care a săvârșit-o, răspunderea contravențională pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate, sau dacă persoana nu a prevăzut posibilitatea survenirii acestor urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. În consecință, contravenția se consideră intenționată²².

Contravenția se consideră săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, a dorit sau a admis în mod conștient survenirea acestor urmări²³.

Comparând aceste definiții, este ușor de observat diferențe fundamentale.

Cea mai importantă diferență o constituie totuși semnul ce se referă la pericolul social al faptei. În cazul contravențiilor, pericolul este redus. Diferența, în opinia noastră, este destul de firească, deoarece reflectă specificul infracțiunilor penale și administrative.

În pofida acestor diferențe, putem spune că, în general, formulările legislative ale intenției în Codul contravențional și Codul penal sunt apropiate una de alta.

Formă imprudentă a vinovăției în Codul contravențional se caracterizează printr-o anumită atitudine a subiectului față de consecințele negative ale actului comis de el. Imprudența are loc atunci când persoana a prevăzut posibilitatea de apariție a consecințelor negative ale acțiunilor (inacțiunii) sale, dar fără motive suficiente era încrezută că le va preveni, fie că nu a prevăzut apariția acestor consecințe, deși ar fi trebuit și ar fi putut să le prevadă.

Pe baza definițiilor de frivolitate și neglijență propuse de legislator, ce se conțin în Codul penal, vom încerca să modelăm definiția comună a formei imprudente de vinovăție pentru a o compara cu cea de mai sus.

Actul este comis cu imprudență, dacă persoana a prevăzut posibilitatea apariției consecințelor social periculoase ale acțiunilor (inacțiunii) sale, dar fără motive suficiente prea încrezut a contat pe prevenirea lor sau nu a prevăzut posibilitatea de

22 Guțuleac Victor, Harbuz Andrei. Temeiul juridic de aplicare a răspunderii contravenționale. În Legea și viața nr. 2, 2016. pag. 7

23 Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6 din 16.01.2009, art. nr. 15. Data intrării în vigoare 31.05.2009. art. 14 alin. (2)-(4)

apariție a consecințelor social periculoase, deși cu atenția și previziunea necesare ar fi trebuit și ar fi putut să le prevadă.

La compararea celor două definiții este izbitoare similitudinea lor evidentă.

În general, trebuie remarcat faptul că diferențe în descrierea formelor de vinovăție în dreptul penal și cel administrativ cu siguranță există, dar ele nu sunt atât de semnificative. Mai mult decât atât, deficiențele identificate în definiția de imprudență dată în Codul penal, ce țin de inexactitatea indicării momentului de manifestare a procesului „mental“ și lipsa mențiunii despre atitudinea subiectului față de actul ilicite (social periculos) în sine, despre care am discutat mai devreme, pot fi observate și în formularea normei respective a Codului contravențional.

O particularitate a legislației contravenționale este ponderea mare a componentelor de astfel de acte ilegale, latura obiectivă a cărora este exprimată în încălcarea unor reguli sau regulamente (infrațiuni cu componentă materială). Caracteristicile lor includ o legătură de cauzalitate între acțiune și consecințele ei. Această particularitate, deși este menționată, nu este desfășurată în dispoziția normei de drept administrativ. Apare o întrebare firească: în ce mod încălcarea regulilor și altor norme conduce la cauzarea prejudiciului? Prin urmare, devine problematică reconstituirea imaginii complete a contravenției administrative în forma în care a fost comisă în realitate, adică în unitatea acțiunii și rezultatului acesteia. Deficiențele în descrierea laturii obiective a delictului cu componentă materială, la rândul său, creează obstacole în calea de soluționare a unei din cele mai importante sarcini — stabilirea formei concrete de vinovăție.

În contextul temei nu putem ignora una din cele mai importante și larg discutate probleme în teoria dreptului contravențional — vinovăția persoanei juridice. De exemplu, în perioada sovietică specialiștii înțelegeau vinovăția persoanei juridice ca „organizare insuficientă a organizației”²⁴, subliniind totodată insuficiența eforturilor personalului său, persoanelor fizice, adică, reduceau de fapt vinovăția persoanei juridice la totalitatea încălcărilor indivizilor.

Unul din avantajele noului Cod contravențional este încercarea de a clarifica această întrebare, legislatorul a recunoscut posibilitatea existenței vinovăției în actele ilegale ale persoanei juridice.

Alături de vinovăție, latura subiectivă a anumitor contravenții cuprinde un motiv și un scop anumit²⁵.

Motivul constă în faptul că el întotdeauna este legat de anumite imbolduri datorită cărora se naște dorința de a săvârși contravenția²⁶.

Scopul este îndeplinirea consecințelor dorite, spre a căror realizare tinde persoana²⁷.

Deosebirea dintre motiv și scop este următoarea: motivul contravenției răspunde la întrebarea ce a determinat persoana să săvârșească contravenția, iar scopul con-

24 В.И. Дымченко, Административная ответственность организаций. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Свердловск, 1983. 10 с.

25 Igor Bantuș, Ilicitul contravențional, Chișinău, 2001, pag. 18.

26 Ibidem.

27 Bantuș, Ilicitul contravențional, Chișinău, 2001, pag. 18.

travenției arată consecințele dorite, spre a căror realizare tinde persoana²⁸.

În concluzie, putem afirma următoarele:

În dreptul contravențional există abordări diferite față de înțelegerea vinovăției (subiectivistă — față de înțelegerea vinovăției persoanelor fizice și obiectivistă — față de stabilirea vinovăției persoanei juridice). Totodată, descrierea formelor de vinovăție a persoanelor fizice în contravențiile administrative în mare măsură coincide cu descrierea lor în Codul penal. În plus, în dreptul penal sunt distinse în mod tradițional nu numai formele, ci, de asemenea, tipurile de vinovăție, în timp ce în dreptul administrativ o divizare similară a formelor în tipuri nu este considerată oportună, deși este posibilă, deoarece infracțiunile administrative pot fi comise cu diferite tipuri de vinovăție.

Rolul vinovăției și-a găsit importanța și în dreptul contravențional, aceasta fiind o trăsătură esențială evidențiată și reglementată de legiuitor în noțiunea de contravenție — constituie contravenție fapta — acțiunea sau inacțiunea — ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională.

Păreră susținută unanim și de către doctrinari care subliniază faptul că doar atunci când persoana acționează sau inacționează în mod conștient, urmărește producerea rezultatului ce constituie contravenție, făptuitorul poate fi tras la răspundere contravențională și nu în ultimul rând, nu trebuie să uităm și un alt aspect al legislației în vigoare numit „prezumția nevinovăției“. Conform art. 21 din Constituția Republicii Moldova²⁹ și art. 8 CPP al Republicii Moldova³⁰, nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unui delict (infracțiuni/ contravenții) și supus unei pedepse respective decât, într-un proces judiciar public și în conformitate cu legea. Astfel, persoana acuzată de comiterea unei fapte concrete este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu este dovedită. Faptul comiterii unei infracțiuni/contravenții este posibil numai printr-o calificare corectă a acesteia.

După cum știm, lipsa de unanimitate în opiniile pe o anumită problemă contribuie la sporirea interesului față de aceasta. Prin urmare, prezenta cercetare s-a concretizat într-un studiu complex și, totodată, compact, în care au fost subliniate o parte din problemele pe care această instituție le-a ridicat în fața teoreticienilor și practicienilor dreptului, adevărate surse de interpretări, dispute doctrinare și soluții jurisprudențiale neuniforme; lucrarea conține nu numai o sinteză a celor mai multe dintre opiniile și argumentele literaturii de specialitate, ci și exprimarea propriilor puncte de vedere și argumente în cele mai multe dintre aspectele analizate.

28 Ibidem.

29 Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Republicat : 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1. Data intrării în vigoare : 27.08.1994

30 Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova, Legea Nr. 122 din 14.03.2003, Republicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251 din 05.11.2013. art Nr: 699. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.